

УДК 331.453

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

І. І. Стеліга, Я. М. Семчук, Й. І. Рошак, Г. Д. Лялюк-Вітер

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15;
тел. +38 (0342) 4-21-96; e-mail: bzhd@nung.edu.ua*

Вирішення однієї з проблем держави – створення безпечних умов праці – невід’ємно пов’язано з вдосконаленням інформаційного забезпечення охорони праці. Світовий досвід свідчить, що саме інформація з охорони праці, подана у належній формі, дає змогу досягти значних результатів у сфері забезпечення безпечних умов праці. Розглянуто основні напрямки покращення інформаційного забезпечення охорони праці. Дано деякі шляхи їх розв’язання.

Ключові слова: охорона праці, інформаційне забезпечення, служба охорони праці, планове навчання, перевірка знань.

Актуальність проблеми. Державна політика України щодо охорони праці виходить із конституційного права кожного громадянина на належні безпечні і здорові умови праці та пріоритету життя та здоров’я працівника у відношенні до результатів виробничої діяльності. Реалізація цієї політики має забезпечити постійне поліпшення умов і безпеки праці, зменшення рівнів травматизму та професійної захворюваності, попередження аварійних і екстремальних ситуацій. Одним з найважливіших інструментів проведення політики охорони праці в організації є її інформаційне забезпечення. Доступне донесення необхідної інформації до кожного працівника – первісний внесок у справу мінімізації кількості нещасних випадків на виробництві. Адже своєчасне попередження про небезпеку – це вже частково усунена небезпека. Всі присутні на підприємстві, незалежно від посади і виконуваних обов’язків, повинні мати уяву про небезпечні і шкідливі виробничі чинники, засоби захисту та їх використання, порядок дій у аварійних ситуаціях.

Аналіз літературних джерел. Питання покращення охорони і безпеки праці в організації залишається актуальним в будь-який час. Результати дослідження даного питання наведені в роботах Н. Сніжко, С. Черинько, В. Васильєв [1], В.І. Василенко [2], О.В. Кобилянський, І.М. Кобилянська [3], О.Є. Кружилко, К.Н. Ткачук, К.К. Ткачук. [4]. Вдосконалення системи інформаційного забезпечення охорони праці є важливим не тільки для окремо взятого підприємства чи організації, а й на рівні держави [5, 6, 7]. Незадовільний стан охорони праці в організації призводить до гальмування економічного та соціального прогресу країни загалом. За підрахунками експертів Міжнародної організації праці, збитки внаслідок нещасних випадків на виробництві та професій-

них захворювань складають 4% від світового валового внутрішнього продукту (ВВП) [8].

Метою роботи є аналіз основних напрямків покращення та створення умов для якісного інформаційного забезпечення охорони праці в ІФНТУНГ.

Виклад основного матеріалу

Основними завданнями в галузі інформатизації системи охорони та безпеки праці є:

- здійснення комплексу заходів щодо формування інформаційних ресурсів, забезпечення відкритого доступу до них, здійснення постійного моніторингу якості інформації, що надається, та необхідних заходів щодо захисту інформаційних ресурсів;

- підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів центрів охорони праці і розвиток педагогічних аспектів подолання психологічних та освітніх бар'єрів використання інформаційних технологій дорослою спільнотою;

– високоякісні освітні послуги з навчання методам використання інформаційних ресурсів, у тому числі дистанційна освіта;

– створення і розвиток геоінформаційних систем для управління в сфері охорони та безпеки праці;

– створення на базі регіональних центрів інформатизації та центрів нових інформаційних технологій глобальної розподіленої бази даних з питань відкритого доступу до інформаційних ресурсів з охорони та безпеки праці;

– створення апаратно-програмної бази для розвитку ефективних систем автоматизованого проектування.

Головною метою інформатизації служби охорони праці є підвищення рівня інформаційного забезпечення кожного працівника університету, розвиток загальної інформаційної інфраструктури, використання можливостей інформатизації для всебічного розвитку науки, освіти.

Інформаційне забезпечення охорони праці передбачає проведення широкомасштабної роботи з інформування, консультування та надання правової допомоги працівникам і роботодавцям з питань дотримання трудового законодавства в сфері охорони праці. Навчально-методичне, консультативне, інформаційне, довідкове забезпечення охорони праці спрямоване на одержання керуючим органом оперативної, повної, достовірної, своєчасної, постійно обновлюваної, представленою в зручній для користувача формі, доступною користувачу адресної інформації про стан охорони праці, динаміку травматизму в структурних підрозділах, необхідною і достатньою для вироблення та прийняття управлінських, організаційних та інженерних рішень, розробки профілактичних заходів; доведення інформації до кінцевого ланки, до виконавця [2]. Неповнота інформації часто є причиною прийняття нерациональних і несвоечасних управлінських рішень.

Значною мірою наявність та особливості системи інформаційного обміну між керівництвом, підрозділами та безпосередніми виконавцями

робіт впливають на загальний стан охорони праці в організації. Система інформаційного обміну має важливе значення також у зв'язку з цільовим підходом до вирішення питань охорони праці, тому, що сприяє упорядкуванню цілей, принципів дії, стратегії і тактики роботи, формування трьох основних механізмів вдосконалення будь-якої діяльності – інтеграції, координації та концентрації дій на цільових завданнях. Це пов'язано з тим, що досягнення чітко визначеної мети можливе лише за умови створення впорядкованої системи координації та механізмів конструктивної, нормативно-регульованої взаємодії.

Інформаційне забезпечення охорони праці забезпечує вдосконалення організаційної роботи та поведінку працівників у відповідності з поставленими цілями, знімає внутрішні і зовнішні суперечності в політиці охорони праці, а також впорядковує відносини між персоналом і керівництвом, їх наміри і зв'язки.

Враховуючи сказане вище, інформаційне забезпечення охорони праці можна поділити на три важливі напрямки – постановка цілей, зняття протиріч, впорядкування. Щоб зрозуміти їх важливість, – розглянемо ці напрямки.

Отже, напрямок постановки цілей.

Процеси інформаційного обміну становлять важливу умову організаційної культури на груповому рівні, тому що безпосередньо пов'язані з досягненням кінцевих доцільних результатів; дозволяють створити умови для виключення протиріч, і є необхідними умовами, які забезпечують самостійність, безконфліктність, цілеспрямовану поведінку персоналу.

До основних умов, що забезпечують ефективне вирішення цільових завдань на основі системи інформаційного регулювання та впливу, відносяться такі:

– персонал повинен мати доступ до інформації, необхідної для самостійних дій, а також визначає засоби та методи досягнення мети;

– весь персонал повинен розуміти і усвідомлювати цілі організації в області охорони праці, тому що саме усвідомлення дозволяє побачити і оцінити суб'єктивну (особистісну) корисність;

– цілі організації повинні бути відомі всьому персоналу. Конкретність мети дає можливість фахівцям з охорони праці та структурних підрозділів оцінити успішність руху до неї, фіксувати ступінь її досягнення, а співробітникам очікувати винагороди за результат досягнення за схемою: постановка мети - досягнення мети - адекватна винагорода.

За напрямком зняття протиріч.

Найчастіше причинами конфліктів у колективі є відсутність або нестача інформації, помилкова інформація, різниця в розумінні її важливості та інтерпретації. У свою чергу, конфлікти в колективі створюють тривожний дискомфортний внутрішній стан у його членів, неконструктивні, що найчастіше базуються на емоціях, взаємовідносини, передумови для травм і аварій.

Щоб цього не трапилося, персонал повинен мати у своєму розпорядженні інформацію:

- про завдання, вирішення яких передбачає займана посада;
- про завдання свого підрозділу;
- про завдання суміжних підрозділів;
- про джерела отримання достовірної поточної інформації;
- про способи, методи і поточних оцінках керівництвом досягнень співробітників і підрозділів;
- про систему розподілу матеріальних і нематеріальних винагород;
- про поточний стан охорони праці служб і структурних підрозділів;
- про шляхи вдосконалення діяльності служб охорони праці і розвитку політики охорони праці.

За напрямом впорядкування.

Інформаційний обмін створює передумови, що додають організаційним процесам і змінам цільову обумовленість, а всі відносини, зв'язки, наміри, цілі та дії реалізуються у формі таких соціально-психологічних категорій, як «згода», «довіра», «задоволення» – необхідних умов комфортності взаємин, готовності співробітників і підрозділів до спільних дій на основі збігу намірів, задоволеності змістом та умовами праці, досягненням групових чи особистих цілей і, як результат, очікування відповідних вигод (винагород).

На основі вже напрацьованої чітко діючої системи інформаційного забезпечення впроваджуються нові методи та форми отримання та обміну інформацією, проводиться робота зі створення інформаційної бази законодавчих актів, інформаційних, методичних та довідкових матеріалів, інструкцій. Сюди включені також фільми, слайди, плакати, які інформують, навчають та пропагують травмобезпечне виробництво, що вказують і регламентують безпечну працю. Організований обмін між підрозділами, службами та управлінням організації наявною інформацією. Цьому сприяє робота служби охорони праці в ІФНТУНГ, інформаційного сайту.

При розроблянні таких інформаційних блоків розглядаються для застосування та враховуються такі питання:

- всі види інформації, що характеризує стан системи охорони праці;
- джерела кожного виду інформації та її обсяг;
- періодичність надходження (або збору) кожного виду інформації;
- форми носіїв кожного виду інформації;
- методи та технічні засоби збору, оброблення, передачі і відображення інформації;
- особи, для яких ця інформація призначена, та особи, які повинні готувати цю інформацію.

Повною систему інформаційного забезпечення слід вважати, якщо вона відповідає зазначеним умовам. Тому, орієнтуючись на підвищення ефективності інформаційного забезпечення, в ІФНТУНГ службою охорони праці проводиться:

- формування бази даних, яка включає законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці, акти з охорони праці, що діють у межах університету, підручники, методичну та довідкову літературу, спеціалізовані періодичні видання та інші інформаційні матеріали;
- використання системи автоматизованого зберігання, обробки і передачі інформації з застосуванням комп'ютерного обладнання з спеціальним програмним забезпеченням, а саме НВП «ПРОТЕК» – автоматизована комп'ютерна навчальна і пошукова система;
- підготовка інформаційних стендів, кутків з охорони праці;
- організація нарад, семінарів, конкурсів тощо з охорони праці;
- навчання та перевірка знань працівників з питань охорони праці з використанням наочних посібників, плакатів, стендів, схем, макетів, моделей, кіно-, відео- і діафільмів;
- передплата науково-виробничого журналу “Охорона праці” для спеціалістів з охорони праці;
- експрес-інформування всіх працівників про всі нещасні випадки, які трапилися в університеті;
- пропаганда через засоби масової інформації про концептуальні рішення, нові вимоги законів, інших нормативно-правових актів та актів з охорони праці, що діють в межах університету, шляхи і методи вдосконалення роботи з питань охорони праці;
- надання методичної допомоги керівникам підрозділів університету під час розроблення ними інструкцій з охорони (безпеки) праці, що діють в межах університету;
- інформування та надання роз'яснень працівникам університету питань щодо безпечних методів та прийомів виконання робіт з використанням зразків засобів індивідуального та колективного захисту; знаків безпеки, що застосовуються в університеті, приладів та пристроїв безпеки; засобів та пристроїв для проведення практичних занять з безпечного ведення робіт;
- інформаційне забезпечення в галузі охорони праці шляхом вивчення та поширення міжнародного і вітчизняного досвіду щодо пропаганди прогресивних та безпечних методів і засобів праці, вирішення актуальних питань у цій сфері із залученням сучасних інформаційних технологій, оперативного розповсюдження пам'яток, методик, листівок, плакатів відповідного спрямування і т.д.

Належна кваліфікація й обізнаність працівників ІФНТУНГ з питань охорони праці зменшує ризик отримати травму чи професійне захворювання. Одним з найбільш пріоритетних напрямів зменшення травматизму є підвищення рівня знань працівників із цих питань, яке має забезпечуватися закладами освіти і безперервно шляхом навчання працівників у процесі їх трудової діяльності. Тому для покращення інформаційного забезпечення охорони праці у відповідності з [9] в ІФНТУНГ у травні 2011 р. було відкрито спеціалізований кабінет охорони праці на базі кафедри безпеки життєдіяльності, який оснащений інформаційними матеріалами, чинними актами законодавства та нормативно-правовими

актами з охорони праці та промислової безпеки, посібниками, наочними, друкованими, технічними та іншими засобами навчання та пропаганди, знаками безпеки, що застосовуються в організації, спеціальною літературою та періодичними виданнями, спеціальним програмним забезпеченням для комп'ютерів, методичними посібниками та рекомендаціями щодо нових форм і методів цієї роботи. На базі ІФНТУНГ з 15 по 16 червня 2011 р. в проходило планове навчання і перевірка знань з питань безпеки життєдіяльності керівників та спеціалістів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, управлінської освіти і науки міських державних адміністрацій Івано-Франківської та Закарпатської областей.

Висновки. Використання нових інформаційних технологій, покращення інформаційного забезпечення у галузі охорони праці в ІФНТУНГ сприятиме виробленню та прийняттю управлінських, організаційних та інженерних рішень, зростанню обізнаності, знань і розуміння працівників з питань охорони праці, що дозволить забезпечити сприятливі умови праці на кожному робочому місці та збереження здоров'я і працездатності працівників в ІФНТУНГ. Саме тому інформаційне забезпечення завжди є безумовною складовою частиною діяльності з охорони праці та незмінною законодавчою вимогою.

Література

1. Снежко Н. Единая автоматизированная информационная система Госназдорхрантруда Украины / Н. Снежко, С. Черинько, В. Васильев // Охрана труда. – 1995. – №7. – С. 22-24.
2. Василенко В.І. Інформаційне забезпечення охорони праці на Одеській залізниці [Електронний ресурс] / В.І. Василенко. – Режим доступу: http://safety-rtc.com/view_post.php?id=6.
3. Кобилянський О.В. Поліпшення рівня безпеки праці на підприємствах [Електронний ресурс] / О.В. Кобилянський, І.М. Кобилянська. – Режим доступу: <http://intkonf.org/ktn-ov-kobilyanskiy-im-kobilyanska-polipshennya-rivnya-bezpeki-pratsi-na-pidpriemstvah/>
4. Кружилко О. Є. Перспективи розвитку інформаційного-аналітичної підтримки вироблення управлінських рішень у сфері охорони праці / О. Є. Кружилко, К. Н. Ткачук, К. К. Ткачук // Вісник НТУУ «КПІ». – 2010. – Вип. 19. – С.195-203. Серія «Гірництво».
5. Про інформаційне забезпечення в галузі охорони праці та промислової безпеки [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://www.dnop.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=517&Itemid=60.
6. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 889-р Концепція загальнодержавної цільової програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2012—2016 роки [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=889-2011-%F0>

7. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз): Науково-практичний посібник: У 2-т. / Упор.: В.С.Венедіктов, В.П.Грохольский, М.І.Іншин та ін.; За ред. В.С.Венедіктова; М-во юстиції України, Державний департамент з питань адаптації законодавства, Українська асоціація фахівців трудового права. Харків-Київ, 2006 – Т.1. – 2006. – 713 с.
8. Землякова Є. М. Вдосконалення системи охорони праці на підприємстві [Електронний ресурс] / Є.М.Землякова – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2011/iem/zemlyakova/diss/indexu.htm>.
9. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці, затверджені Державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду 16.01.2008.
*Стаття надійшла до редакційної колегії 24.12.2011 р.
Рекомендовано до друку докт.геол.-мінералог.наук, проф. Адаменком О.М.*

WAYS OF IMPROVEMENT OF THE INFORMATIVE PROVIDING OF LABOUR PROTECTION AT HIGH SCHOOL

I. I. Steliga, Ya. M. Semchuk, Y. I. Roshak, G. D. Lyalyuk-Viter

Ivano-Frankivs'k National Technical University of Oil and Gas;

76019, Ivano-Frankivs'k, st. Carpats'ka, 15;

ph. +380 (3422) 4-21-96; e-mail: bzhd@nung.edu.ua

The solution of one of the state problems – the creation of the working environment – is connected inseparably with the improvement of information supply of labor. World experience shows that it is information on health and safety, presented in proper form allows you to achieve significant results in the provision of safe working conditions sector. The article describes the main trends of information supply improvement of labour protection. Some ways of their solutions are given.

Key words: *labour protection, information provision, department of labour protection, planned study, verification of knowledges.*